

УДК 343.325:336

С. Ю. Плецькийаспірант
Класичний приватний університет**ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ФІНАНСУВАННЯ ДІЙ, ВЧИНЕНИХ З МЕТОЮ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗМІНИ ЧИ ПОВАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЗМІНИ МЕЖ ТЕРИТОРІЇ АБО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто еволюцію становлення та розвитку кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Проаналізовано кримінально-правові норми КК УСРР, КК України, які передбачали відповідальність за злочини проти основ національної безпеки. Акцентовано увагу на важливості дослідження цього питання для упередження проявів фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, у доктрині кримінального права.

Ключові слова: контрреволюційні злочини, декрети, революція, положення, постанова, тимчасові закони, національна безпека, антитерористичне законодавство, насильницька зміна, повалення, захоплення, сепаратизм, фінансування сепаратизму.

I. Вступ

У сучасних умовах одним із найголовніших напрямів кримінально-правової політики України є боротьба зі злочинністю, зокрема, із злочинами проти основ національної безпеки України.

Перший розділ Особливої частини чинного Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачає кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України, що є одним із найбезпечніших видів злочинної діяльності. Донедавна вони становили незначний відсоток усієї злочинності в нашій державі, проте з березня 2014 р. спостерігається значна активізація здійснення протиправних діянь, суспільна небезпечність яких, насамперед, проявляється в тому, що вони можуть завдати значної шкоди конституційному ладу, обороноздатності, незалежності країни.

Проблема забезпечення кримінально-правової відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, є досить актуальною. З огляду на підвищену суспільну небезпечність цього злочину, його запобігання є одним із найважливіших напрямів діяльності правоохоронних органів.

У зв'язку із складною ситуацією в східних регіонах України, враховуючи зростаючу суспільну небезпеку фінансування сепаратизму, виникає необхідність дослідження історії становлення й розвитку в законодавстві

України кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Проблемою генезису кримінального законодавства стосовно злочинів проти основ національної безпеки займалися П. С. Матишевський, А. І. Парог, В. А. Рогов, М. І. Хавронюк. Також заслуговують на увагу праці таких українських учених, як О. Ф. Бантишев, І. В. Дюрдіца, В. С. Картавцев, В. А. Ліпкан, В. В. Сташис, В. Я. Тацій. Проте їх праці охоплювали окремі періоди державності і не розкривали цю важливу тему загалом.

Щодо витоків становлення та розвитку кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, то ці питання потребують значно більшої уваги в наукових розробках.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити історичні основи формування кримінально-правової відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

III. Результати

Історичне підґрунтя формування кримінально-правової відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу

або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, бере свої витoki з поняття контрреволюційного, особливо небезпечного державного злочину та його подальшої еволюції, оскільки саме на початку розбудови радянської імперії вперше встановлено на законодавчому рівні кримінально-правову охорону державного (контрреволюційного) устрою та державної (контрреволюційної) влади. З цієї причини, на нашу думку, було б послідовним розпочати дослідження з аналізу понять “контрреволюційні злочини” і “злочини проти народного управління” (особливо небезпечні злочини проти держави).

Поняття державного контрреволюційного злочину і законодавство про боротьбу з цими злочинами починають складатися і розвиватися вже у перші дні Жовтневої соціалістичної революції.

Проте слід зазначити, що Кримінальний кодекс Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) був прийнятий лише 1922 р., тобто протягом п'яти років правозастосовні органи керувалися у своїй діяльності переважно надзвичайними декретами й революційною правосвідомістю, що призвело до невідворотних наслідків і не мало нічого спільного з цивілізованістю.

Перші звернення Ради Народних Комісарів до населення та солдат, написані В. І. Леніним, закликали арештовувати й притягувати до суду народу кожного, хто наважиться шкодити народній справі, незалежно від того, чи така шкода виявляється в саботажі на виробництві й державному апараті, приховуванні продовольчих запасів, супротив передачі землі селянами, чи в організації змов і повстань проти революційної влади, а також у присвоєнні собі функцій державної влади. У пункті 8 Декрету про суд № 1 Ради Народних Комісарів від 24 листопада 1917 р., підписаного В. І. Леніним, зазначалося, що для боротьби проти контрреволюції у силу вжиття заходів захисту революції та її завоювань від неї заснуються робочі та селянські трибунали [14, с. 10–11].

Важливою також була й постанова про створення 20 грудня 1917 р. Всеросійської Надзвичайної Комісії при Раді Народних Комісарів по боротьбі з контрреволюцією і саботажем.

На першому етапі після революції тимчасові закони відображали спроби нової влади всіма силами, у тому числі правовими, придушити політичного противника, тому контрреволюційними злочинами вважалися будь-які діяння, що були, на думку нової політичної сили, спрямовані проти революції. Таке ставлення влади до цієї ситуації чітко виражалось у відомій постанові РНК “О Красном терроре” від 5 вересня 1918 р. (де зазначалося, що необхідно убезпечити Ра-

дянську республіку від класових ворогів шляхом ізолювання їх у концентраційних таборах тощо) [7, с. 144] та інших постановках і зверненнях.

Протягом 1917–1922 рр. Радянською владою було видано низку декретів і постанов, звернень і наказів, безпосередньо спрямованих на боротьбу з різноманітними формами контрреволюційної діяльності з боку повалених класів.

Ці правові акти спрямовували, організували діяльність радянських каральних органів, формували принципи радянського кримінального права та основи тогочасної соціалістичної законності. Однак кримінальне законодавство перших років революції не мало таких правових актів, у яких ґрунтовно формулювалися б конкретні види контрреволюційних злочинів.

Особливість цих кримінально-правових норм полягала в тому, що вони роз'яснювали шкоду й небезпеку виступів проти народу, запобігали вчиненню таких злочинів, закликали все населення до боротьби з ними.

Ще однією особливістю законодавчих актів цього періоду була своєрідність диспозицій, що встановлювали відповідальність за контрреволюційні злочини. Вони, як правило, містили лише назву злочину, в них не описано юридичних ознак суспільно небезпечного діяння. Так, у перші місяці революції видано низку актів, які встановлювали відповідальність за діяння, що зраджували справі соціалістичної революції.

У цей час прийнято нормативно-правові акти, за порушення норм яких застосовували зворотню дію закону [3].

Постановою касаційного відділу ВЦВК від 6 жовтня 1918 р. Контрреволюційною діяльністю визнавали дії кожного, хто організовує контрреволюційні виступи проти робітничо-селянського уряду, беручи участь у них безпосередньо чи на підготовчій до них стадії; чи бере участь у різноманітних контрреволюційних змовах і організаціях, що мають на меті повалення Радянського уряду [10, с. 112–120]. Таким чином, було зроблено першу спробу дати визначення контрреволюційного злочину.

Аналіз цього визначення показує, що контрреволюційними вважалися виступи проти рад та їх виконавчих комітетів та окремих радянських закладів. Характер виступів, що утворювали контрреволюційні діяння, постанова не розкривала. Це могли бути “будь-які виступи” (збройні чи інші, усні, у пресі та по радіо, змови, заколоти, терористичні акти).

Організація таких виступів, участь у них чи їхня підготовка належали, згідно з постановою, до контрреволюційної діяльності. Наприклад, контрреволюційним злочином

визнавалося повідомлення, поширення чи розголошення явно помилкових чи неперевірених чуток або шляхом друку чи у публічних виданнях, чи публічному місці, що можуть викликати суспільну паніку або посіяти невдоволення чи недовіру до радянської влади, чи окремих її представників, з необережності чи наміром дискредитує Радянську владу в очах населення [10, с. 119].

У постанові підкреслено суб'єктивну сторону діянь. До контрреволюційних виступів належали ті, які мали на меті повалення радянського уряду. Поряд з цим зазначено, що не має значення, входив учасник виступу до будь-якої контрреволюційної організації чи ні, був чи не був попереджений про її контрреволюційний характер. Достатньо того, що, знаючи про контрреволюційний характер виступу, він брав у ньому участь. Постанова допускала розширене тлумачення суб'єктивної сторони розглянутих злочинів.

Найважливішим законодавчим актом періоду громадянської війни, у якому найбільш повно давався перелік контрреволюційних злочинів проти радянської держави, було Положення про революційні військові трибунали, затверджене 20 листопада 1919 р. У статті 4 цього Положення перелічено низку видів контрреволюційних злочинів: а) змови та повстання з метою повалення радянського соціалістичного ладу; б) зрада радянській республіці; в) шпигунство... [14, с. 11].

Ці положення вперше зазначали, що до контрреволюційних злочинів віднесено: 1) організація або участь у будь-яких контрреволюційних змовах і організаціях, що ставлять своєю метою повалення радянського уряду; будь-які виступи, незалежно від приводів, за якими вони виникли, проти рад або їх виконавчих комітетів або окремих радянських установ; 2) саботаж як активна протидія робітничо-селянському уряду або заклики до протидії йому шляхом невиконання декретів та інших постанов радянської влади місцевої і центральної; 3) дискредитування влади, тобто повідомлення, поширення або розголошення явно неправдивих або неперевірених чуток шляхом друку або в публічних зборах, або в публічному місці, що можуть викликати суспільну паніку або посіяти незадоволення або недовіру до радянської влади або окремих її представників; 4) підроблення радянських документів (ордерів, мандатів, посвідчень, дозволів і інших документів) або використання таких документів; 5) шпionage (оголошення, передача військових таємниць, стратегічних планів, відомостей про військові сили або озброєння представникам іноземних держав або контрреволюційним організаціям, або співробітництво з такими з метою викликати іноземне, вороже інтересам радянської рес-

публіки, втручання); 6) політичне хуліганство (вчинення дій з метою внести дезорганізацію в сферу радянської влади чи образити моральні почуття і політичні переконання оточуючих) [4].

Закінчення громадянської війни і перехід країни до мирного будівництва вимагали кодифікації радянського кримінального законодавства. Розробляючи Кримінальний кодекс РРФСР 1922 р., було використано кримінально-правові норми, у тому числі й про контрреволюційні злочини, які містилися в окремих законодавчих актах періоду громадянської війни.

Стаття 52–73 першої глави Особливої частини Кримінального кодексу, яка передбачала відповідальність за контрреволюційні злочини, охоплювала два їх різновиди: контрреволюційні злочини і злочини проти народного управління [8, с. 300]. Разом з точним переліком видів контрреволюційних злочинів і визначень їхніх ознак містилося найважливіше для боротьби з контрреволюційними злочинами визначення загального поняття контрреволюційного злочину, що вперше було подано в радянському кримінальному законодавстві.

Стаття 57 КК РРФСР 1922 р. визнавала контрреволюційним будь-яке діяння, спрямоване на повалення завойованої пролетарською революцією влади робітничо-селянських Рад та існуючого згідно з Конституцією РРФСР робітничо-селянського уряду, а також дії, спрямовані на допомогу тієї частини міжнародної буржуазії, яка не визнає рівноправ'я комуністичної системи власності, що прийшла на зміну капіталізму, і прагне до її повалення шляхом інтервенції або блокади, шпionage, фінансування преси і тому подібними засобами [8, с. 300–301].

КК УРСР 1922 р. у першій главі "Контрреволюційні злочини" Особливої частини передбачав відповідальність за окремі контрреволюційні злочини: 1) організація в контрреволюційних цілях збройних повстань або вторгнення на радянську територію збройних загонів або банд, а рівно участь у всякій спробі з тією ж метою захопити владу в центрі й на місцях або насильно відторнути від РРФСР яку-небудь частину території або розірвати укладені нею договори (ст. 58); 2) співробітництво з іноземними державами або їх окремими представниками з метою скласти їх до збройного втручання у справи республіки, оголошення їй війни або організації військової експедиції, а також сприяння цьому (ст. 59); 3) участь у контрреволюційних організаціях (ст. 60–63); 4) участь у виконанні в контрреволюційних цілях терористичних актів, спрямованих проти представників радянської влади або діячів революційних робітничо-селянських організацій (ст. 64); 5) організація в контр-

революційних цілях знищення або пошкодження вибухом, підпалом або іншим способом залізничних або інших шляхів і засобів сполучення, засобів народного зв'язку, водопроводів, суспільних складів та інших споруд і будівель, а рівно участь у виконанні вказаних злочинів (ст. 65); 6) участь у шпіонажі (ст. 66); 7) активні дії і активна боротьба проти робітничого класу і революційного руху, що проявилася на відповідальних посадах при царському ладі (ст. 67); 8) приховування і пособництво контрреволюційним злочинам (ст. 68); 9) пропаганда і агітація у напрямку допомоги міжнародній буржуазії (ст. 70); 10) самовільне повернення в межі РРФСР у випадку застосування до особи покарання у виді вигнання за межі РСФСР (ст. 71); 11) виготовлення і поширення агітаційної літератури контрреволюційного характеру (ст. 72); 12) зміна і поширення з контрреволюційною метою неправдивих чуток або неперевіраних відомостей, що можуть викликати суспільну паніку, викликати недовіру до влади або дискредитувати її (ст. 73) [15].

Понад сімдесят років згадуючи цю кримінально-правову норму, обов'язково підкреслювалося, що друга половина цієї статті написана В. І. Леніним і внесена до тексту закону за його пропозицією. При цьому зовсім залишалося без уваги те, що внесення до ст. 57 такого контрреволюційного діяння, як фінансування преси, разом з аналогією, що допускалася кримінальним законом і визнанням контрреволюційних дій, вчинених як із прямим, так і з непрямим умислом, дало змогу потім упродовж багатьох років вести ефективну боротьбу з інакодумцями, використовуючи при цьому самий "гуманний" у світі кримінальний кодекс [16, с. 185].

Норми кримінального закону передбачали відповідальність "за всякого рода организационные контрреволюционные действия (организация вооруженных восстаний; вторжение на советскую территорию вооруженных отрядов или банд; участие во всяких попытках захватить власть в центре и на местах, насильственно отторгнуть от РСФСР какую-либо часть ее территории или расторгнуть заключенные ею договоры; сношение с иностранными государствами или их отдельными представителями с целью склонения их к вооруженному вмешательству в дела республики)" [1, с. 10].

Другим різновидом – злочином проти порядку управління як різновидом державних злочинів визнавалося "будь-яке діяння, спрямоване до порушення правильного функціонування органів управління чи народного господарства, поєднане з опором або непідкоренням законам радянської влади, з перепорою діяльності її органів та іншими діями, що викликають послаблення сили і

авторитету влади" (ст. 74) [15]. У Кодексі містилося 30 норм про кримінальну відповідальність за такі злочини. Необхідно погодитися з позицією деяких авторів, що багато з цих злочинів у сучасному розумінні не можна віднести до злочинів проти управління. Наприклад, масові безлади (ст. 75), бандитизм (ст. 76–77), незаконний обіг вибухових речовин (ст. 93). Ці злочини посягають на громадську безпеку. Втеча з-під варти або з місць позбавлення волі (ст. 95) – це злочин проти правосуддя. Укриття колекцій і пам'яток старовини і мистецтва, що підлягають реєстрації обміну або передачі в державні сховища (ст. 102) є злочинами проти власності [8, с. 303].

Поняття контрреволюційного злочину, подане у ст. 57 Кримінального кодексу РРФСР 1922 р., уже через рік, у зв'язку з виявленими у період нової економічної політики прихованими формами контрреволюційної діяльності піддалося зміні. На другій сесії ВЦВК X скликання, в липні 1923 р., ст. 57 Кримінального кодексу РРФСР була прийнята у такій редакції:

"Контрреволюційним визнається будь-яке діяння, спрямоване на повалення, підрив чи послаблення влади робітничо-селянських Рад й існуючого згідно з Конституцією РРФСР робітничо-селянського уряду, а також дії, спрямовані на допомогу тієї частини міжнародної буржуазії, яка не визнає рівноправ'я комуністичної системи власності, що приходить на зміну капіталізму, і прагне до її повалення шляхом інтервенції або блокади, шпіонажу, фінансування преси та іншими засобами. Контрреволюційним визнається також і таке діяння, яке, не будучи безпосередньо спрямоване на досягнення вищезазначеної мети, однак, завідомо для того, хто вчинив діяння, містить у собі посягання на основні політичні чи господарські завоювання пролетарської революції" [13, с. 123].

Відповідно до нової редакції ст. 57 Кримінального кодексу РРФСР, контрреволюційними визнавалися не тільки дії, спрямовані безпосередньо на повалення радянської влади, але й дії, спрямовані на підрив чи послаблення радянської влади. Крім того, контрреволюційними визнавалися не тільки дії, вчинені з прямим контрреволюційним умислом, тобто дії, метою яких є повалення, підрив, послаблення радянської влади, але й дії, вчинені хоча й без цієї мети, але з непрямим контрреволюційним умислом.

Кримінальний кодекс УРСР 1922 р. повністю відтворив статті КК РРФСР про контрреволюційні злочини, як і саме поняття контрреволюційного злочину.

Проте контрреволюційні злочини ненадовго були віддалені від злочинів проти порядку управління, і вже у 1927 р. ЦВК СРСР

від 15 лютого 1927 р. було прийнято загальносоюзне Положення про злочини державні (контрреволюційні та особливо небезпечні для Союзу СРСР, злочини проти порядку управління), що об'єднало перелічені категорії кримінальних правопорушень у державні злочини [11]. Його норми повністю увійшли до КК РРФСР 1926 р. Це також стосується й КК УРСР 1927 р. Отже, у зв'язку з цим відповідні зміни були внесені й у КК РРФСР 1926 р. Замість гл. 1 “Контрреволюційні злочини” – ст. 58–59 гл. 2 “Злочини проти порядку управління” була створена гл. 1 “Злочини державні”, розділена на дві частини: 1) контрреволюційні злочини (ст. 58); 2) особливо для Союзу РСР небезпечні злочини проти порядку управління (ст. 59) [12, с. 13].

Правова реформа кінця 50-х рр., у тому числі й розробка основ загальносоюзного законодавства, змусила переглянути й аналізовану групу посягань. Одночасно з Основами кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік 1958 р., яке відмінило застосування аналогії, був прийнятий Закон СРСР “Про кримінальну відповідальність за державні злочини” [9]. Цей Закон, із часом, повністю включено у КК РСФСР 1960 р. та КК УРСР 1960 р. Новий Закон розділу “Особливо небезпечні злочини проти держави” звузив коло караних діянь і криміналізував дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади ст. 56–1, посягання на територіальну цілісність України – ст. 62.

Під час прийняття КК України 2001 р. [5] законодавцем було враховано світовий досвід боротьби з тероризмом та сепаратизмом, і насамперед досвід країн – колишніх учасниць СНД, особливо Російської Федерації. Так, цей кодекс передбачає кримінальну відповідальність за вчинення цілої низки різноманітних злочинів проти основ національної безпеки України.

Аналізуючи події, що відбуваються на сході нашої держави, можна зазначити, що на новому етапі перебудови Україна зіткнулась з таким суспільно небезпечним явищем, як регіональний сепаратизм (Крим, Донецька та Луганська області). Основним завданням на сьогодні є здійснення комплексу заходів, мета яких – упередження проявів фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Важливим кроком до вдосконалення антитерористичного законодавства України стало введення у 2014 р. Відповідно до Закону України “Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо криміналь-

ної відповідальності за фінансування сепаратизму” кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, ст. 110-2 КК України [2].

Зауважимо, що законодавець намагається передбачити кримінальну відповідальність за вчинення якомога більшого числа сепаративних діянь. Встановлення кваліфікації проявів сепаративної діяльності є одним з превентивних заходів зпобігання розповсюдження сепаратизму в Україні за допомогою правових механізмів регулювання суспільних відносин.

Створення в Україні нормативної бази щодо протидії фінансуванню дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, є одним із пріоритетних напрямів національної кримінально-правової політики. Це відповідає зобов'язанням, які взяла на себе Україна перед міжнародною спільнотою.

З метою поліпшення ефективності розкриття злочинів, пов'язаних з фінансуванням сепаратистської діяльності, та створення умов для відмови окремих членів сепаративних груп та організацій від продовження вчинення злочинної діяльності законодавець передбачив у ч. 5 ст. 110-2 КК України умови звільнення таких осіб від кримінальної відповідальності [5].

Порівняно з КК УРСР 1960 р. чинний КК України у частині регламентації відповідальності за вчинення злочинів, пов'язаних з терористично-сепаратистською діяльністю, набагато досконаліший [6]. Проте це не свідчить про недалекоглядність законодавців часів УРСР, а зумовлено, на нашу думку, різним станом суспільно-політичного життя як у світі, так і в Україні.

IV. Висновки

Розглянувши генезис кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України, зокрема фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, приходимо до висновку, що чинне кримінальне законодавство пройшло тривалий та складний період становлення та розвитку.

Поняття контрреволюційного злочину і законодавство про боротьбу з цими злочинами починає складатися і розвиватися вже у перші дні Жовтневої соціалістичної революції. Така необхідність характеризується насамперед бажанням законодавця забезпечити найбільш уразливі та важливі, на той час, суспільні відносини, забезпечивши їм

кримінально-правову охорону. Ці кримінально-правові норми захищали, насамперед, суспільні відносини, інтереси, цінності та блага пролетаріату.

Остаточна еволюція контрреволюційних злочинів у злочини державні відбулася після прийняття Закону СРСР "Про кримінальну відповідальність за державні злочини", тобто був пройдений черговий період формування кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки, а вже на сучасному етапі розбудови кримінально-правової політики – в особливо небезпечний злочин проти держави України, а саме фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Список використаної літератури

1. Бантышев А. Ф. Уголовная ответственность за особо опасные преступления против государства (основы квалификации): монография / А. Ф. Бантышев. – Київ : НА СБ Украины, 2000. – 136 с.
2. Закон України "Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму" від 19.06.2014 р. № 1533-VII.
3. Известия Всероссийского ЦИК СНК. – № 93. – 05.05.1918.
4. Известия ВЦИК. – 6.10.1918.
5. Кримінальний кодекс України // ВВР. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
6. Кримінальний кодекс УРСР // ВВР УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
7. Матвійчук В. К. Історія розвитку кримінального законодавства стосовно злочинів проти основ національної безпеки / В. К. Матвійчук // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 139–151.
8. Наумов А. В. Российское уголовное право. Курс лекций: 3 т. – Т. 3. Особенная часть (главы XI–XX.) / А. В. Наумов. – 4-е изд., перераб. и доп. – Москва : Вольтере Клувер, 2007. – 635 с.
9. Об уголовной ответственности за государственные преступления: закон ССР от 25.12.1958 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1959. – № 1. – Ст. 8.
10. Пионтковский А. А. Курс советского уголовного права. Особенная часть / А. А. Пионтковский, В. Д. Меньшагин. – Москва, 1955. – 800 с.
11. Положение о преступлениях государственных (контрреволюционных и особо для Союза СССР опасных преступлениях против порядка управления): Постановление ЦИК СССР от 25.02.1927 г. // СУ. – 1927. – № 49. – Ст. 330.
12. Полный курс уголовного права : 5 т. / Под ред. докт. юрид. наук., проф. заслуженного деятеля науки РФ А. И. Коробеева: Преступления против государственной власти. Преступления против военной службы. Преступления против мира и безопасности человечества. Международное уголовное право. – Санкт-Петербург : Изд-во Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2008. – 951 с.
13. Свод Законов СССР. – Москва, № 12. – 1927. – С. 123.
14. Турецкий М. В. Особо опасные государственные преступления / М. В. Турецкий. – Москва, 1965. – 89 с.
15. Уголовный кодекс РСФСР 1922 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%A0%D0%A1%D0%A4%D0%A1%D0%A0_\(1922\)](https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%A0%D0%A1%D0%A4%D0%A1%D0%A0_(1922))
16. Швеков Г. В. Первый советский уголовный кодекс / Г. В. Швеков. – Москва : Высшая школа, 1970. – 208 с.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2015.

Плецкий С. Ю. Исторические основы формирования уголовно-правовой ответственности за финансирование действий, совершенных с целью насильственного изменения или свержения конституционного строя или захвата государственной власти, изменения границ территории или государственной границы Украины.

В статье рассматривается эволюция возникновения и развития уголовной ответственности за финансирование действий, совершенных с целью насильственного изменения или свержения конституционного строя или захвата государственной власти, изменения границ территории или государственной границы Украины. Проанализированы уголовно-правовые нормы УК УССР, УК Украины, предусматривающие ответственность за преступления против основ национальной безопасности. Акцентировано внимание на важности исследования этого вопроса для предотвращения проявлений финансирования действий, совершенных с целью насильственного изменения или свержения конституционного строя или захвата государственной власти, изменения границ территории или государственной границы Украины, в доктрине уголовного права.

Ключевые слова: контрреволюционные преступления, декреты, революция, положение, постановление, временные законы, национальная безопасность, антитеррористическое за-

конодательство, насильственная смена, свержение, увлечения, сепаратизм, финансирование сепаратизма.

Plecki S. Historical Basis of Formation of Criminal Legal Liability for Funding Acts Committed With the Aim to Change or Overthrow the Constitutional Order or Seizure of State Power, Changes Border State or Territory Border of Ukraine

The article describes the evolution of the emergence and development of criminal liability for the financing of acts committed with the aim of violent change or overthrow the constitutional order or the seizure of state power, or change the boundaries of the territory of the state border of Ukraine. Analyzed the penal provisions of the Criminal Code of the Ukrainian SSR, the Criminal Code, providing for liability for crimes against national security framework. It emphasizes the importance of the study of this issue to prevent manifestations of financing acts committed for the purpose of violent change or overthrow the constitutional order or the seizure of state power, or change the boundaries of the territory of the state border of Ukraine, in the doctrine of criminal law.

In modern conditions, one of the most important areas of criminal law policy of Ukraine is to fight crime, particularly crimes against national security of Ukraine. The first chapter of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine stipulates criminal responsibility for crimes against national security of Ukraine, which is one of the safest types of criminal activity.

The problem of criminal liability for the financing of acts committed for the purpose of violent change or overthrow of the constitutional order or the seizure of state power, territory or changing the boundaries of the state border of Ukraine, is very important. Given the heightened social danger of the crime prevention it is one of the most important areas of law enforcement.

The presence of these trends indicates the need to study the history of formation and development of legislation in Ukraine criminal responsibility for financing acts committed for the purpose of violent change or overthrow of the constitutional order or the seizure of state power, territory or changing the boundaries of the state border of Ukraine.

Key words: *the counter-revolutionary crimes, the decrees of the revolution, the situation, the decision, the temporary law, national security, anti-terrorism legislation, violent change, overthrow, hobbies, secessionism, separatism financing.*